

Til: Kulturdepartementet

Oslo, 22.06.2017

HØRINGSUTTALELSE - NOU 2017:7 MEDIEMANGFOLDSUTVALGET

HLF er Norges største organisasjon for mennesker med funksjonsnedsettelse med 62 500 medlemmer. 14,5 % av Norges befolkning over 20 år¹ har en hørselshemming som påvirker hverdagen, som sosial isolasjon og frafall fra utdanning og arbeidsliv. En del av disse har behov for omfattende rehabilitering, mens andre trenger tilrettelegging, hjelpemidler og kunnskap i å mestre sin hverdag. Gruppen av hørselshemmede er mangfoldig og stadig flere rammes av hørselsnedsettelse. Anslag viser at det i 2020 vil være om lag en million nordmenn som vil ha en hørselsutfordring.²

HLF takker for muligheten til å komme med uttalelse til Mediemangfoldsutvalget. For oss er det viktig at hørselshemmede skal kunne ta del i mediene og være aktive samfunnsborgere, uten å møte tilgjengelighetsbarrierer eller et ytringsklima hvor det er vanskelig å delta på like premisser. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen har lagt til grunn i sine domsavsigelser at medlemsstatene i Europarådet har en positiv forpliktelse til å legge til rette for mediemangfold. Videre har Norge signert FNs konvensjon om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Her vil vi vise til artikkel 29 og 30, som gir personer med nedsatt funksjonsevne rett til deltakelse i det politiske og offentlige liv, samt deltakelse i fritidsaktiviteter og kultur. For å innfri disse rettighetene er det viktig at mediene er utformet på en slik måte at også hørselshemmede har tilgang.

Oppsummering av innspillene:

- HLF støtter forslaget om en ny innovasjonsrettet tilskuddsordning (kap 8.5.4), såfremt økt støtteintensitet for prosjekter rettet mot økt bruksmangfold inkluderes i tilskuddsordningen, herunder personer med nedsatt funksjonsevne.
- HLF mener at et generelt kriterium for mottak av statsstøtte, tilskudd eller annen støtte bør være at produktet er universelt utformet.
- HLF mener at departementet i forslag til ny kringkastingslov må fjerne unntaksbestemmelsen «forutsatt at det er teknisk og praktisk mulig» i bestemmelsen om teksting (kap 8.5.9).
- HLF oppfordrer departementet til å gå i dialog med tv-kanalene som sender fra utlandet til det norske markedet om etterlevelse av kringkastingslovens bestemmelser om teksting av ferdigprodusert og direktesendt innhold.

Mediemangfold for alle

Mediemangfoldsutvalget foreslår følgende overordnede målformulering for statens arbeid med å oppnå ytringsfrihet og demokrati: «Med sikte på å fremme en felles, åpen og opplyst offentlig samtale, bør staten legge til rette for at alle borgere kan bruke et mangfold av uavhengige nyhets- og aktualitetsmedier.» Her vil HLF bare peke på at bruken av «alle borgere» også inkluderer at hørselshemmede skal ha tilgang til et mangfold av uavhengige nyhets- og aktualitetsmedier. Dette innebærer at audiovisuelt innhold og tv-sendinger er tekstet, og at disse produseres med et godt lydbilde som ikke reduserer muligheten for taleoppfattelse.

HLF ga innspill til utvalget og registrerer at drøftinger angående personer med nedsatt funksjonsevnes mulighet til deltakelse er inkludert, både som innholdsprodusenter og brukere. Utvalget har derimot i liten grad benyttet anledningen til å gjøre selvstendige undersøkelser, men bygger sine vurderinger i stor grad på Eide, Grue og Vold³ sin

¹ Engdahl B, Tambs K, Borchgrevink HM, Hoffman HJ. Screened and unscreened hearing threshold levels for the adult population: Results from the Nord-Trøndelag Hearing Loss Study. *Int J Audiol.* 2005; 44, 213-230.

² Hearing impairment among adults (HIA). Oslo: Senter for medisinsk metodevurdering, Sintef – a report of a joint project, 2001

³ Eide, Grue og Vold (2014) «Stort felt – liten dekning. Mediepresentasjoner av mennesker med nedsatt funksjonsevne».

forskningsrapport om personer med nedsatt funksjonsevnes deltakelse i og dekning i mediene. Det er verdt å minne om hovedfunnene fra disse artiklene, som inkluderer at dekningen av saker som angår funksjonshemmede har falt over tid, at få personer med funksjonsnedsettelse brukes som kilder, at det er få ansatte i redaksjonene med funksjonsnedsettelse og at det er få journaliststudenter med funksjonsnedsettelse. Når personer med nedsatt funksjonsevne ikke representeres i offentligheten medfører det en marginalisering. Denne marginaliseringen kan medføre en manglende forståelse for personer med nedsatt funksjonsevne hverdag som igjen leder til stigmatisering og stereotypi-tenkning.⁴ Totalt sett innebærer dette et demokratisk underskudd og en mindre opplyst allmennhet.

Mediemangfoldsutvalget opererer med tre dimensjoner av mangfold som må være til stede for å snakke om reelt mangfold og reell ytringsfrihet; avsender-, innholds- og brukermangfold. Under kommenterer vi de tre aspektene av mangfold i lys av utfordringene knyttet til personer med nedsatt funksjonsevne deltakelse. Avslutningsvis kommenterer vi to av de konkrete forslagene Mediemangfoldsutvalget kommer med.

Avsendermangfold

Det mest vanlige å tenke på når det kommer til avsendermangfold er eierskap i mediebedriften. Men enkelte argumenterer for at avsendermangfold også må innbefatte diversitet i arbeidsstokken. Argumentet er at ulike kjennetegn ved avsender – kjønn, etnisitet, religion – har betydning for mangfoldet fordi disse kjennetegnene preger produktet.⁵ Når det kommer til både antallet og andelen norske journalister med funksjonsnedsettelse finnes det ikke noen tall. Men Weisser⁶ finner i sin studie av ni nyhetsredaksjoner, at det ikke er noen i disse nyhetsredaksjonene med fysiske funksjonsnedsettelse. Videre finner han at ingen av hans intervjuobjekter kan huske å i det hele tatt ha mottatt noen søknader på stillinger i nyhetsredaksjonen hvor det er spesifisert at søkeren har nedsatt funksjonsevne. I sin studie viser Weisser at det er vanskelig å få jobb i norske nyhetsredaksjoner for personer med nedsatt funksjonsevne, samtidig som arbeidet der ikke er preget av den fleksibiliteten i organiseringen av arbeidshverdagen som personer med nedsatt funksjonsevne er avhengig av.⁷

Baarøy⁸ undersøker hvordan journalistutdanningene bidrar til en nyansert dekning av personer med nedsatt funksjonsevne, og ser blant annet på tilrettelegging og antall studenter med nedsatt funksjonsevne ved seks av de største statlige journalistutdanningene. Han finner at få studenter med funksjonsnedsettelse studerer journalistikk, og av de studentene han intervjuet finner han, at det er vanskelig å få jobb selv om man er kvalifisert. Baarøy konkluderer med at: «Det er ikke mange funksjonshemmede studenter på de store norske journalistutdanningene. Og basert på andelen tidligere studenter med funksjonsnedsettelse som i dag har journalistjobb, kan det slås fast med relativt stor sikkerhet at funksjonshemmede er kraftig underrepresentert i norske redaksjoner. At de også er underrepresentert i mange andre yrker, endrer ikke på det».⁹ Baarøy finner det også paradoksal at mange av lærerne mener det er et demokratisk prinsipp at journaliststanden skal gjenspeile befolkningen, men at det da ikke er foreslått rekrutteringstiltak ei heller spesielt fokus på tematikken.¹⁰

Årsaken til at avsendermangfoldet er viktig er at det både påvirker hva som dekkes og hvordan det gjøres. Det er lite forskning på personer med nedsatt funksjonsevne bidrag inn

⁴ Eide (2014) «Et underrapportert område» i Eide, Grue og Vold (2014).

⁵ Mediemangfoldsutvalget side 20

⁶ Weisser (2014) «Nyhetsredaksjoner – mulighet for jobb eller bare offer- og helteroller?» i Eide, Grue og Vold (2014).

⁷ Weisser (2014:173).

⁸ Baarøy (2014) «Journaliststudenter «lenket» til gamle vaner? En undersøkelse av journalistutdannings bidrag til en nyansert mediedekning av funksjonshemmede» i Eide, Grue og Vold (2014).

⁹ Baarøy (2014:210-211).

¹⁰ Ibid.

i nyhetsredaksjonene. Et relevant bidrag trukket frem i Eide, Grue og Vold er Mikkelsens¹¹ doktoravhandling der hun ser på hvilket bidrag journalister med minoritetsbakgrunn har på nyhetsredaksjonene. Hun konkluderer med at det antas at «økt representasjon av minoriteter vil øke forståelsen for minoritetsgrupper og fremme en mer nyansert og kunnskapsbasert formidling av deres situasjon, gjennom veiledning og diskusjon i de redaksjonelle rommene».¹² Videre finner hun at det store flertallet av journalistene vurderte sin egen flerkulturelle bakgrunn som en verdifull ressurs, og ga uttrykk for at de forsøker å bidra til en endring i retning av en mer balansert og rettferdig dekning av mennesker med flerkulturell bakgrunn, og gi dem langt flere roller i mediene, ved å delta i diskusjonene på redaksjonsmøter, bruke andre kilder og skrive kommentarer.¹³ De samme argumentene blir trukket frem blant nyhetsredaktører Weissner intervjuet samt studieledere og lærere Baarøy intervjuet. Det å ha noen i redaksjonene kan bidra til en mer balansert dekning og en større variasjon i bruk av kilder.¹⁴ Her er det viktig å påpeke at det er ringvirkningene av å være tilstede i redaksjonsrommet som blir trukket frem som viktig.

Mediemangfoldsutvalget har ikke sett på eller foreslått tiltak som legger til rette for at flere personer med funksjonsnedsettelse får innpass i redaksjonene. HLF ber derfor departementet vurdere om krav og ressurser til universell utforming er slik at også personer med nedsatt funksjonsevne kan arbeide i mediene. Her ønsker vi å gjøre departementet oppmerksom på BBC sin «Diversity and Inclusion strategy 2020».¹⁵ I forrige planperiode har BBC fått opp andelen underrepresenterte i konsernet, på skjermen og i ledende stillinger. Videre så har de 3,6 prosent flere personer med funksjonsnedsettelse enn vanlige bedrifter. Vi oppfordrer departementet til å bruke eierposisjonen i NRK til å få NRK til å gå foran, på en tilsvarende måte.

Innholdsmangfold

Innholdsmangfold er et begrep som inkluderer et mangfold av innholdstyper, demografisk mangfold og mangfold av ideer, perspektiver og syn.¹⁶ Innholdstyper kjenner vi igjen som ulike sjangre (nyheter, utenriks, kultur etc.), mens demografisk mangfold handler om hvem som blir intervjuet, kommenterer eller på annet vis dekkes, og på hvilken måte. For reelt mangfold må det også være et mangfold av meninger, ideer og perspektiver som kommer frem i mediene. I Eide og Vold¹⁷ så undersøkes dekningen av personer med funksjonsnedsettelse over tid, og her finner de at dekningen har gått ned siden 1993. En av forklaringsfaktorene som nevnes er at avisene har kuttet i redaksjonene, og at de ikke lenger har egne journalister som har funksjonshemming som ansvarsområde. Dette fører til manglende spesialisering og kunnskap hos de gjenværende journalistene.

I tillegg til den dalende dekningen og underrepresentasjonen, så er det et problem at mediene opprettholder og underbygger negative stereotyper om personer med nedsatt funksjonsevne. Det norske språk henter mange visuelle uttrykk fra funksjonsnedsettelse for å illustrere noe negativt, eks «tale for døve ører», «sinnsykt» osv. Slike beskrivelser forsterker negative stereotyper og gjør det vanskelig å være den døve, eller den med nedsatt psykisk helse. Funksjonshemmede blir ofte dekket inn i en stereotypi, som enten «offeret», som vi skal synes synd på eller «helten» som overviner funksjonsnedsettelsen sin.¹⁸ Begge disse stereotypiene er ekskluderende og gir et lite mangfoldig bilde av personer med funksjonsnedsettelse. Baarøy gjør en analyse av om journalistutdanningene bidrar til en nyansert dekning av funksjonshemmede. Han finner at 4 av de 6 undersøkte bachelorutdanningene ikke har noe særskilt fokus på problematikken og han konkluderer: «*Dersom lærerne ikke er bevisst den offer- og helterolletildelingen som dominerer i mediedekningen*

¹¹ Mikkelsen (2009) «Verdsatt og feilvurdert: Flerkulturelle journalister i norske redaksjoner». Universitetet i Oslo.

¹² Mikkelsen (2009:82).

¹³ Mikkelsen (2009:55, 82)

¹⁴ Weissner (2014:182), Baarøy (2014:197, 198, 204)

¹⁵ <http://downloads.bbc.co.uk/diversity/pdf/diversity-and-inclusion-strategy-2016.pdf>

¹⁶ Mediemangfoldsutvalget side 20.

¹⁷ Eide og Vold (2014) «Glømselens slør? En undersøkelse av åtte aviser i 1993, 2003, og 2013» i Eide, Grue og Vold (2014).

¹⁸ Se blant annet Eide og Vold (2014), Baarøy (2014), Weissner (2014), i Eide, Vold og Grue (2014).

av funksjonshemmede, kan de vanskelig utdanne journalister som løsriver seg fra disse innarbeidede, stereotypiske måtene å omtale funksjonshemmede på».¹⁹

Det er kjent at enkelte grupper opplever det vanskelig å delta i debatter o.l., når negative reaksjoner kommer til uttrykk. En vel så stor utfordring er fraværet av stemmer i debatten. Mange grupper, herunder hørselshemmede, opplever at deres stemme og meninger ikke er etterspurt. Når de i tillegg opplever barrierer i form av dårlig tilrettelegging blir det et demokratiunderskudd i samfunnsdebatten.

Bruksmangfold

Mediemangfoldsutvalget er veldig tydelig på at innholds- og avsendermangfold er en forutsetning for ytringsfrihet, men bruksmangfold må med for å sikre reell ytringsfrihet. Bruksmangfold er i denne sammenhengen forstått som mangfoldet i det innholdet som fanges opp. Eller lettere sagt, hvordan mediene brukes. HLF støtter dette synet på ytringsfrihet, og det er derfor avgjørende at mediene er og blir tilrettelagt for alle. For hørselshemmedes del innebærer dette at informasjon blir presentert skriftlig og visuelt, i tillegg til auditiv form. Manglende teksting av programmer på fjernsyn, web-tv og kino utgjør en stor barriere i muligheten til å delta.

Kommentarer til konkrete forslag

8.5.4 Ny innovasjonsrettet tilskuddsordning

Utvalget foreslår at det settes av 30 millioner i en pott til en ny tilskuddsordning for innovasjon. Utvalget foreslår en støtteintensitet på 40% på de regulære prosjektene, men at innovative løsninger som kommer visse mediegrupper til gode (herunder personer med nedsatt funksjonsevne) med et stort potensiale for å styrke bruksmangfoldet kan ha en støtteintensitet på 75%. HLF støtter forslaget om økt støtteintensitet for prosjekter som kan styrke bruksmangfoldet. Vi mener videre at et av kriteriene for mottak av støtte må være at prosjekter som man søker støtte for er universelt utformet.

8.5.9 Tiltak for personer med funksjonsnedsettelse

Her viser utvalget til endringer i kringkastingsloven. HLF synes disse endringene er et skritt i riktig retning. Det er bra at departementet foreslår at kravet til teksting skal gjelde hele døgnet, og at tekstede direktesendinger skal legges ut med tekst på nett. HLF er uenig i at unntaket «forutsatt at det er teknisk og praktisk mulig» videreføres. Økonomiske hensyn må ikke være til hinder for et universelt utformet medietilbud.

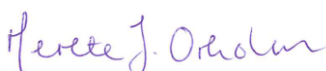
Videre oppfordrer HLF departementet til å gå i dialog med tv-kanalene som sender fra utlandet til det norske markedet om å etterleve kringkastingslovens bestemmelser om teksting av ferdigprodusert og direktesendt innhold.

Ta kontakt med ness@hlf.no eller mobil 99579667 for ytterligere informasjon. HLF ønsker å være en medspiller med det offentlige for å gjøre hverdagen bedre for hørselshemmede.

Med vennlig hilsen

Anders Hegre
Generalsekretær

Merete J. Orholm
Leder av interessepolitisk avdeling

Julie Ness
Interessepolitisk rådgiver

¹⁹ Baarøy (2014:210).